

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

1

Războiul și geografia¹

Victor STANCIU

Un scriitor militar, lăudându-și meseria, spunea, că războiul este părintele geografiei, că războaiele au fost cei mai mari propagatori ai cunoștințelor geografice, începând din timpurile cele mai vechi și până astăzi. Oștirile lui Alexandru Machedon au descoperit lumii europene Asia sud vestică, iar oștirile germane au învățat lumea geografia Belgiei. Astăzi păreții birourilor și caselor private sunt acoperiți de hărțile războiului european, și poeziile noastre populare strâng în rime numele orașelor Chyrov, Sambor, Comarnic etc. Conversațiile zilnice sunt amestecate cu lecții de geografie și tactică. Chiar și comerciantul, când ridică prețul lămâilor și portocalelor, arată harta Italiei. După război vor continua acest fir legendele și novelele. Un timp oarecare se va mai vorbi despre localitățile amintite în comunicatele oficiale ale staturilor majore, ca mai apoi etimologia populară să le schimbe în Câne-creț, Chirion, Sâmbure, Cad-Amarnic și altele.

Geografia învățată cum se spălăcește în memorie, și va veni un timp, când istorioarele de război vor povesti despre fapte, al căror teatru e când Vistula și Bugul, când Isonzo și Maas, sau, poate, toate patru în același timp, apropiindu-se tot mai mult de «istorioarele vânătoarești». Să sperăm, că isprăvuri vitejești vor povesti și cei rămași acasă și urmăresc operațiile câmpurilor de bătaie în tranșeele de pe hartă și rândurile gazetelor. Și, mai ales, aceștia din urmă au posibilitatea să urmărească și să-și însușească cunoștințele geografice ale terenurilor de război. Dar peste câțiva ani nu vor ști mai mult decât știu astăzi despre Mucden, Port-Artur, Johannesburg, Pretoria, Ceatalgea, Cavala, și alte orașe, învățate cu ocaziunea războaielor anterioare. Și cât ar fi de bine, ca acele cunoștințe însușite acum să fie temeinice, ca geografia să nu fie numai drumul oștirilor, și când comerciantul ne cere un preț de 5-6 ori mai mare pe portocale, arătându-ne harta Italiei, să-i arătăm și noi harta Greciei, a Mării-Egeice și drumul de fier care duce până la noi.

Dar chiar și pentru aprecierea evenimentelor de astăzi ar fi de lipsă, ca acele cunoștințe geografice să nu se restrângă la indicarea locurilor, în cari s'au săpat tranșee. Altfel înțelegem evenimentele, și avem alte puncte de orientare, dacă cunoaștem adevărata geografie, prin care ni se arată, că situația geografică a locurilor de pe pământ influențează asupra acțiunilor omenești. Din istorie am putea aminti nenumărate exemple, însă ne mărginim să chemăm în memorie pe una dintre cele mai recente: Atitudinea Japonezilor la începutul războiului european a fost clară pentru toți, câți au știut că, în sfera de interese japoneze, Germanii au un port întărit și de mare importanță: Tsing-Tau. Orașul acesta, care stăpânește întinsele mine de cărbuni din apropierea lui, era un spin în ochii Japoniei, țară maritimă, fără mine de cărbuni. Situația orașului Tsing-Tau a fost hotărâtoare pentru Japonia, care a intrat în vântejul războiului în contra Germaniei. Și acum, după ce Japonia a cucerit cetatea Tsing-Tau, să ne întrebăm, care va fi atitudinea acestei țări în viitor? Bineînțeles, nu vom putea ști ce fierbe în creierii diplomaților din Tokio, dar putem să ne facem oarecari păreri despre ceea ce vor putea și ce trebuie să facă în viitor.

Ceva mai în spre nord de la Tsing-Tau este cetatea Wei-Hai-Wei, ocupată astăzi de Englezi. Vor iubi Japonezii mai mult națiunea lui Shakespeare și Darwin, decât pe a lui Goethe și Kant? Ne îndoim! Vor face și ei ce le dictează interesele. Și interesele lor le vor îndrepta ochii spre India franceză cu bogățiile ei nesfârșite. Vor fi oare mai ademenitoare Coloniile polineziace ale Germaniei (Ins. Mariane, Caroline,

¹ Transilvania NR./ 1915

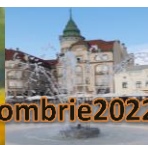
Marschall, Admiralității, Guinea Nouă etc.) decât Indo-China și Wei-Hai-Wei? Dar în cazul că Japonia ar râvni la coloniile polineziace ale Germaniei, care va fi atitudinea Statelor-Unite, interesate și ele în Oceanul Pacific prin insulele Philippine și Sandwich (Hawaii)?

Coloniile europene, chiar și dacă nu vor avea influință prea mare asupra mersului războiului, — deși cele mai multe alianțe, legate în timpul războiului, sunt rodul intereselor coloniale, — vor influența hotărâtor la încheierea păcii. Știrile ziarelor, trecute prin sita geografiei și a istoriei, vor fi curățite de multă pleavă strecurată în paginile gazetelor, și ne vor da un tablou clar al situațiunei. Dar și orientarea generală în lume, și chiar și în viața internă sufletească, încă reclamă cunoștințe geografice, căci geografia este singura știință, care studiază legătura dintre sufletul imaterial și formele de tină ale globului pământesc, explicând sufletul diferitelor popoare din formațiunea terenului pe care locuiesc. În cursul vremilor omul se înfrățește cu pământul. Dărnicia lui, măbind bunăstarea, îndeamnă la comoditate, dusă până la desfrâu; zgârcenia lui silește pe om să se mulțumească cu puțin. Și, cât de mult se transformă sufletul în bunăstare și în sărăcie! Războinic, impetuos, avar și desfrânat, - plecat până la lașitate, cerșitor, așteptând milă și har de sus, mulțumit chiar când i se fac nedreptăți, - sunt însușiri, pe care le-au altoit în popoare, în mare parte, dărnicia sau zgârcenia pământului, pe care au trăit în cursul veacurilor.

Chiar la același popor găsim oarecari diferențieri în ce privește sufletul: visător și duios la șes, refractar și neîncrezător la munte. Ne uităm la un Moț și la un român de pe Câmpie, - atâta deosebire între ei, câtă este și în istoria lor. În cursul acestui război cine nu a făcut profeții? Unul dintre acești profeți susținea sus și tare, că statele care nu sunt întocmite militărește, nu au dreptul să rămână independente. Așa cum s-a trecut peste Belgia, se va trece și peste Elveția. Ei bine! Situația geografică a celor două state, Belgia și Elveția, față de statele beligerante este aceeași; dar câtă deosebire între ele, în ce privește poporul și pământul lor! O singură ochire pe hartă ne va convinge, că profețiile de acest fel nu au prea multă îndreptățire. O trecere peste Elveția nu se poate face decât cu învoirea ei. Munții înalți, cari trec crestele lor peste norii cerului, pun obstacole, a căror învingere cere jertfe, cari nu ar fi în raport cu succesul, fiind acești munți departe de inima, capitala, ori-cărui imperiu beligerant. Belgia, cu drumurile ei de fier, cari sunt mai ramificate și mai întinse decât în oricare altă țară de pe pământ, cu minele ei bogate de cărbuni și de fier (părinții industriei, tunurilor, granatelor, mitralierelor și puștilor), este un adevărat avantaj pentru țara, care o are pe partea sa. Pământul, geografia Elveției e îngerul păzitor, care ferește această țară de nimicirile și flăcările conflagrației europene. E adevărat, că și sufletul poporului din Elveția muntoasă, cu ghețari la vârful muntelui și locuri climaterice la poalele lui, e cu totul altul decât al Belgianului, stors în duhoarea fabricilor, aducătoare de venit celor zece mii de proprietari, cari își curăță conștiința și-și scurtează zilele la Ostende.

Și câte alte lucruri de mare importanță pentru judecarea corectă și aprecierea calmă a evenimentelor, pe cari le toarnă controlat și necontrolat tiparele ziarelor! În aceste scurte notițe, ce le aducem sub titlul de mai sus, nu se poate nici indica tot ce s-ar putea deduce din cunoașterea geografiei pământului. Ne mărginim să constatăm, că instrucția mai intensivă a geografiei ar fi de mare folos pentru toți. Să învățăm deci geografie! Dar cum? În școală s-a tractat destul de mașter geografia, și când nu a tractat-o școala, am tractat-o noi mașter. Și, ori cât de bine am fi învățat-o în școală, nu e de ajuns, căci altcum înțelegem ce învățăm acum, și altcum în școală, când concepțiile de viață încă nu sunt formate. Altă valoare are ceea ce ne atrage acum interesul nostru, decât ceea ce ne interesează pe băncile școlii. Învățăm siliți sau de voie bună, pentru o notă în certificat, care nu ne mai interesează acum. Simțim astăzi, cu tot respectul ce-l mai purtăm profesorului nostru, că metoda bătrânesc, de a petrece cu atențiune șirurile din cartea de geografie și harta de alături, și de a le recita, după ce le-ai cetit de câteva ori, nu ne poate duce la scop. Dacă în acest fel am vrea să învățăm geografie, lasă că nici nu am ști cu mult mai mult decât știm acum, dar ne-am plictisi înainte de a fi studiat ceva. Școala de astăzi privește manualul de geografie numai ca o bătă în mâna călătorului, care însă face drumul, cel puțin o parte a lui, cu alte mijloace de comunicație: cu trenul, vaporul etc.

Ceea ce ne trebuie neapărat, ca să învățăm geografie, este harta. O hartă bună e mai mult decât un manual de geografie. După începerea ostilităților dintre popoarele europene, vitrinele librăriilor erau împodobite cu hărți de tot felul. Cele mai multe dintre ele sunt făcute de tipografi cu dorul de a exploata interesul publicului. Vor fi ele și aceste hărți bune, mai ales cele edate de institutele geografice; dar hărțile, de cari avem noi trebuință, sunt colecțiunile de hărți: atlasele geografice, lucrute cu multă migăleală și punctuozitate în timp de pace. Și nici nu trebuie să luăm atlasele tipărite pentru școală, cu formatul lor nepractic și litere mari pentru oamenii mici. Sunt destule atlase portative, cu format

atrăgător, ușor de cetit, și ușor de orientat, iar prețul acestora rar dacă trece peste prețul unei singure hărți apărute în zodia războiului. Orice librărie mai bună va arăta 10 feluri de atlase de acestea. E adevărat, că librăriile de la noi nu vor putea arăta un atlas românesc, dar cu atât mai multe nemțești. Între acestea cel mai bun este cel edat în Gotha de Iustus Perthes (Taschen-Atlas) sau atlasul cartografului Chr. Peip, editat de Deutsche Verlags-Anstalt din Leipzig.

Mai găsim atlasul statistic al lui Hickmann, tipărit la Viena, în limba maghiară și germană. Găsim încă o mulțime de atlase mai mari, cari pe lângă prețul băgatei și corectitatea lor sunt adevărate comori ale științei geografice. Ce găsim în ele, pe lângă hărți, nu este mai puțin prețios: o statistică completă, care conține cele mai noi date despre toate țările din lume. Mărimea țării, numărul locuitorilor, raportul locuitorilor față de teritoriul țării, creșterea populației, statistica școlilor, analfabeților, drumurilor de fier, armatei și marinei în timp de pace și de război, bogățiile minerale ale țării, raporturile comerciale, importul și exportul țării, datoriile statului, statistica scrisorilor, telegramelor, pachetelor din fiecare țară. Tot, ce vrem să știm despre o țară, găsim spus pe cât de scurt, pe atât de exact în o cifră statistică. Descifrarea acestor date e cu mult mai ușoară și mai amuzantă, decât și-ar putea închipui cineva. Vedem de ex. că cele mai multe epistole se scriu în Anglia, Belgia și Elveția. Am fi poate aplicați să credem, că atât tinerii cât și d-șoarele de acolo sunt mai sentimentali. Dar aproape de rubrica în care sunt indicate scrisorile, găsim o altă rubrică, în care se spune, că în Anglia și Belgia sunt cele mai multe mine de cărbuni, cel mai mare import și export, cari explică, că scrisorile cele multe vor fi al e importului-exportului și ale industriei. În Elveția sunt cele mai multe hoteluri; scrisorile cele multe vor fi ale străinilor din ele. În Franța se pictează pe an, cât se pictează în toate celelalte țări ale Europei, probabil, fiindcă acolo și cerșitorii câștigă mai mult pictând sau vânzând picturi și alte opere de artă, decât ar câștiga cerșind. Tot aici apar cele mai multe ziare de modă și se fac cele mai multe expoziții universale. Vom mai cunoaște și statistica aeroplanelor și piloților, și vom înțelege mai bine e spiritul ce domnește în Franța, decât dacă am ceti o pagină din manualul de geografie. Vom ști, ce însemnează numărul mare al analfabeților din o țară, și lipsa lor aproape totală, ca de ex. în Germania, și vom înțelege, pentru ce e această țară mare. Vom înțelege, ce însemnează marina de război pentru o țară colonială etc. Aceste date nu sunt tocmai greu de explicat și ele ne dau un text exact la hărți, care numai prin statistică sunt complete și instructive.

A treia parte a instrucției geografice astfel făcute e *lectura*. Lectura poate fi făcută din un manual de geografie, sau și cu mai mult efect, din descrierile amuzante ale diferiților călători și exploratori geografici, din romane scrise anume pentru răspândirea cunoștințelor geografice și din reviste, cari, spre fericirea noastră, se găsesc și în românește. Literatura noastră, în aceasta privință, nici nu este chiar atât de săracă, cum s-ar părea, începând cu descrierea călătoriei lui Stanley în Africa centrală, tradusă de Andrei Bârseanu, și sfârșind cu «Constantinopolul» scriitorului italian E. de Amicis, tradus de Alfa, (ca să amintesc numai pe una dintre cele mai vechi și una mai nou apărută în românește), în cataloagele librăriilor de la noi am găsit nu mai puțin de 197 opere de istorisiri geografice, o mică bibliotecă.

Aceste cărți, prin valoarea lor incontestabilă, prin influința ce o pot exercita asupra caracterelor tinere, le vom putea pune cu folos în mâinile copiilor noștri. Din ele nu se reflectează decât caracterele tari, oamenii cu adevărat mari, cari au dus lumea cu un pas înainte. Figurile acestora pot sta înaintea copiilor noștri în locul dulcelelor cavaleri din romanele amoroase. Nu-i lucru greu. În loc să ne mai cumpărăm o hartă cu teatrul războiului, ne cumpărăm cu același preț un mic atlas portativ, însoțit de date statistice. Îl răsfoim din când în când, și de câte ori călătorim, luăm cu noi ca lectură de drum, câte o descriere geografică în preț de 30-40 bani. Începutul odată făcut, celelalte urmează de sine, și nu va trece mult, și harta, fără viață înaintea noastră, se transformă în o bucată de pământ cu munți, cu râuri, cu oameni, cu necazuri și plăceri, se transformă în un desen viu, care ne spune mai mult, decât ce putem ceti în gazete, ne mărește orizontul și ne prevestește și viitorul apropiat. Altfel privim războiul, dacă cunoaștem geografia.

La început am spus, că războaiele au fost în timpurile vechi părinții cunoștințelor geografice; putem să spunem acum, de încheiere, că acele cunoștințe geografice, ca orice copii în naivitatea lor, trădează secretele părinților. Îmi pare, că fiecare hartă de război, bătută în cuie pe pereții birourilor și caselor private, îmi spune: «Nu căută locul tranșeeilor, căci aceasta nu este grija ta, ci a statelor majore, care nu vor cere sfatul tău; pe noi ne studiază cu statistica în mână; învață adevărata geografie și vei putea înțelege faptele de până acum și cauzele lor din trecut, iar pentru viitor vei găsi răspuns la toate întrebările tale»